

ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ ଉତ୍ପାଦର ଉତ୍ପାଦକ ଏବଂ ପଞ୍ଜୀକରଣ ଧାରକଙ୍କ ପାଇଁ ମାର୍ଗଦର୍ଶକ

ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ପରିବେଶ ସମ୍ପାଦନା(GEF) ଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥିତ ମିଳିତ ଜାତିସଂଘର ଶିଳ୍ପ ବିକାଶ ସଂଗଠନ(UNIDO) ଏବଂ ମିଳିତ ଜାତିସଂଘ ପରିବେଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ(UNEP) ଅଣ-ସ୍ଥାୟୀ ଡ୍ରେବିକ ପ୍ରଦୂଷଣକାରୀ (ଅଣ- POPs) ବିକଳଗୁଡ଼ିକୁ ମ୍ୟାଲେରିଆ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ DDT ବଦଳରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଭାରତ ସହ ମିଳିତ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ଏଥିରେ ନିମ୍ନ (Azadirachta indica) ଭିତ୍ତିକ କୀଟନାଶକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, ଯାହା ସବୁଠାରୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଜୈବ କୀଟନାଶକ ଭାବରେ କ୍ରମାଗତ ଭାବରେ ଲୋକପ୍ରିୟତା ହାସଲ କରୁଛି ଏବଂ ଯାହା ଉତ୍ପାଦିତ ଉତ୍ପାଦଗୁଡ଼ିକ ମ୍ୟାଲେରିଆ ସମେତ ବିଭିନ୍ନ ଭେକ୍ଟର-ବାହିତ ରୋଗ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିବିଧ କୀଟନାଶକ ଗୁଣ ଦେଖାଇଛି। ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ ଉତ୍ପାଦ ମ୍ୟାଲେରିଆ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ସୁରକ୍ଷିତ, ପ୍ରଭାବଶାଳୀ, ପରିବେଶ ଅନୁକୂଳ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତରେ ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ ଉତ୍ପାଦକୁ କେବଳ ଖୁରୁରା ବଜାରରେ ବିକ୍ରି କରିବାକୁ ଅନୁମତି ରହିଛି। DDTର ଉତ୍ପାଦନକୁ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତର ପ୍ରତିବଦ୍ଧତା ଏବଂ DDTର ବିକଳର ଚାହିଦା ବୃଦ୍ଧି କୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି, ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ ଉତ୍ପାଦର ଉତ୍ପାଦକ ଏବଂ ରପ୍ତାନିକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ରହିଛି ।

ଦେଶରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ନିୟାମକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ, ମଣ୍ଡା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ ଉତ୍ପାଦକୁ ଉତ୍ପାଦର ଗଠନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି କୀଟନାଶକ କିମ୍ବା ଔଷଧ ଭାବରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ କରାଯାଇପାରିବ। ଫଳସ୍ୱରୂପ, ଉତ୍ପାଦକମାନେ ନିଜ ନିଜ ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ ଉତ୍ପାଦର ପଞ୍ଜୀକରଣ, ଉତ୍ପାଦନ ଏବଂ ବିତରଣ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ନିୟାମକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସରଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ।

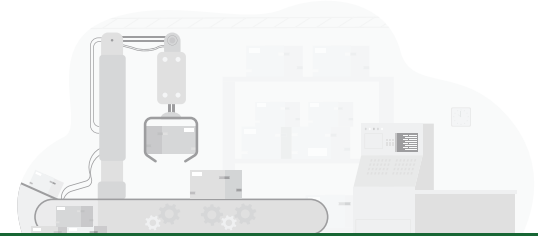
ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନିୟମାବଳୀ

- କୀଟନାଶକ ଅଧି ନିୟମ, 1968 ଏବଂ କୀଟନାଶକ ନିୟମ, 1971
- ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ସାମଗ୍ରୀ ଅଧି ନିୟମ, 1955
- ଡ୍ରଗ୍ସ ଏବଂ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ୍ସ୍ ଅଧି ନିୟମ, 1940 ଏବଂ ନିୟମ 1945
- ପ୍ଲ୍ୟୁଷ୍ଟିକ୍ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପରିଚାଳନା ନିୟମ 2016 |

ଭାଗ ୧

ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ କୀଟନାଶକ ଉତ୍ପାଦକ, ଆମଦାନୀକାରୀ ଏବଂ ରପ୍ତାନିକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ମାର୍ଗଦର୍ଶକ

ଘରୋଇ କୀଟନାଶକ ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ସମସ୍ତ ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ ଉତ୍ପାଦ ଯେଉଁଠି ପ୍ରାଥମିକ ଉପାଦାନ ଭାବରେ ଆଜାଡିରାକ୍ଟିନ୍ (ନିମ୍ନରେ ଏକ ସକ୍ରିୟ ପଦାର୍ଥ) ଥାଏ ତାହା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ କୀଟନାଶକ ବୋର୍ଡ ଏବଂ ପଞ୍ଜୀକରଣ କମିଟି (CIB & RC) ରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

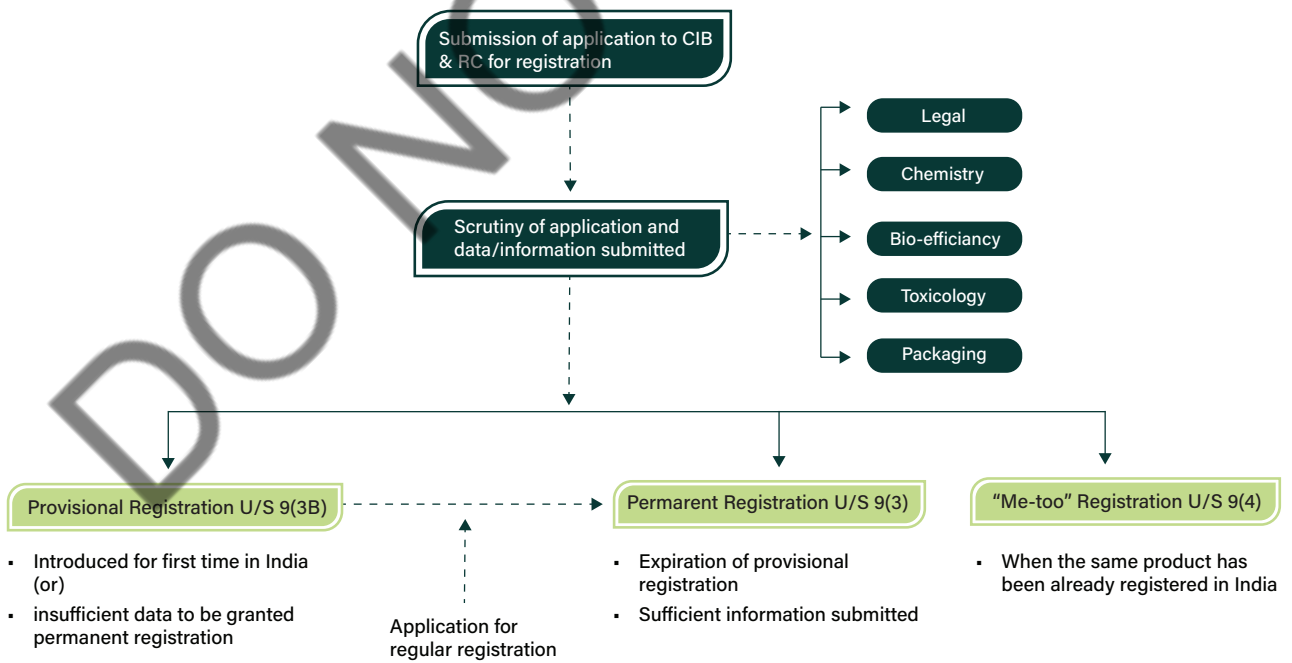

- ✓ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ବ୍ୟବହାର ତଥା ରପ୍ତାନି ପାଇଁ ଏକ ଉତ୍ପାଦନ ଯୁନିଟ୍ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଅନୁସରଣ କରାଯିବାକୁ ଥିବା ନିୟମକ ପ୍ରକ୍ରିୟା।

ସ୍ୱେଚ୍ଛା ବ୍ୟବହାର ତଥା ରପ୍ତାନି ପାଇଁ ଏକ ଉତ୍ପାଦନ ଯୁନିଟ୍ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଅନୁସରଣ କରାଯିବାକୁ ଥିବା ନିୟମକ ପ୍ରକ୍ରିୟା।

- ✓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ, ଯେଉଁଠାରେ ଉତ୍ପାଦନ ଯୁନିଟ୍ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି (ମାନ୍ୟତାକୃତ ଲାଇସେନ୍ସ)

ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ କୀଟନାଶକ ପଞ୍ଜୀକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା

- ✓ କୀଟନାଶକ ରୂପେ ନିମ୍ନଭିତ୍ତିକ ଉତ୍ପାଦ ପାଇଁ ନିୟମ ପାଳନ
 - CIB & RC ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ପଞ୍ଜୀକରଣ ସାର୍ବିଫକେଟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ (ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ବୈଷୟିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତା, ଲେବଲିଂ ଏବଂ ପ୍ୟାକେଜିଂ, ନିରାପତ୍ତା ସତର୍କତା ଇତ୍ୟାଦି) ପାଳନ କରିବା।
 - ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଏବଂ ପରେ ନିୟମାବଳୀ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବା (ଉତ୍ପାଦପଞ୍ଜୀକରଣ ପାଇଁ ଏକକାଳୀନ ଆବେଦନ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ମଞ୍ଜୁରି ସମ୍ପର୍କ) ।
 - ରପ୍ତାନି ଏବଂ ଆମଦାନୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟପାଇଁ ନିୟମାବଳୀ ଅନୁପାଳନ (କେବଳ ରପ୍ତାନିକାରୀ ଏବଂ ଆମଦାନୀକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ)

ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂଗଠନ (ଡବ୍ଲୁଏଚ୍ଡ) ଏବଂ ଜାତିସଂଘର ଖାଦ୍ୟ ଓ କୃଷି ସଂଗଠନ (ଏଫଏଓ) ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା କୀଟନାଶକ ଲେବଲିଂ ଏବଂ ଘରୋଇ କୀଟନାଶକ ପରିଚାଳନା ସମ୍ପର୍କିତ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକାକୁ ରପ୍ତାନିକାରୀମାନେ ଦେଖିପାରିବେ।

ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ କୀଟନାଶକ ପଞ୍ଜୀକରଣ ଧାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା

ବିକ୍ରୟ, ରପ୍ତାନି କିମ୍ବା ଆମଦାନୀ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମସ୍ତ ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ କୀଟନାଶକ CIB & RC ରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହେବା ଜରୁରୀ । ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦକମାନଙ୍କୁ ପଞ୍ଜୀକରଣ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା ପରେ ସେମାନେ ପଞ୍ଜୀକରଣ ଧାରୀ ହୋଇପାଆନ୍ତି ।

- ✓ ବର୍ତ୍ତମାନ, ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ କୀଟନାଶକ କୁ ଜନସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଉନଥିବାରୁ ଖୁଚୁରା ବଜାରରେ ମଧ୍ୟ ବିକ୍ରି ହୋଇପାରିବ ।
- ✓ ଭେକ୍ଟର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ କୀଟନାଶକ କେବଳ ଉଚ୍ଚ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିକ୍ରି କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ।
- ✓ ରାଜ୍ୟସ୍ତରରେ ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ ଉତ୍ପାଦ ବିକ୍ରି, ଗଚ୍ଛିତ ରଖିବା କିମ୍ବା ବିକ୍ରି କରିବା ପାଇଁ ଲାଇସେନ୍ସ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

[International Code of Conduct on Pesticide Management: Guidance on good labelling practice for pesticides \(Second revision\)](#)²

[International Code of Conduct on Pesticide Management: Guidance on management of household pesticides](#)³

ଭାଗ ୨

ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧ ଉତ୍ପାଦକ, ଆମଦାନୀକାରୀ ଏବଂ ରପ୍ତାନିକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା

ନିମ୍ନ ଗଛର ଯେକୌଣସି ଅଂଶକୁ ଏକ ସୁସ୍ଥ ଉପାଦାନ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା କୌଣସି ଫର୍ମୁଲେସନକୁ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ ଏବଂ ତୁରନ୍ତ ଆଣ୍ଡ କମ୍ପୋଜିଟିଭ ଆକ୍ଟ, ୧୯୪୦ ଏବଂ ନିୟମ ୧୯୪୫ (ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ନିମ୍ନ-ଭିତ୍ତିକ ମଶା ପ୍ରତିରୋଧକ କ୍ରିମ୍, ତରଳ ବାଷ୍ପାଈଜର, ରୁମ୍ ସ୍ପ୍ରେ, ଧୂପକାଠି ଇତ୍ୟାଦି) ଅଧୀନରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରାଯାଏ ।

- ✓ ଘରୋଇ ବ୍ୟବହାର ତଥା ରପ୍ତାନି ପାଇଁ ଏକ ଉତ୍ପାଦନ ମୁନିଟ୍ ସ୍ଥାପନ କରିବା - ନିମ୍ନ ଆଧାରିତ କୀଟନାଶକ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକତା ସମାନ ।
- ✓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜ୍ୟରେ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧ ଉତ୍ପାଦନ, ବିକ୍ରୟ କିମ୍ବା ବିତରଣ ପାଇଁ ଆୟୁର୍ବେଦିକ, ସିଦ୍ଧ ଓ ମୁନାନି (ASU) ଔଷଧ ପାଇଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜ୍ୟ ଲାଇସେନ୍ସ ପ୍ରାଧିକରଣକୁ ଲାଇସେନ୍ସ ପାଇଁ ଆବେଦନ କରନ୍ତୁ।⁴
- ✓ ନିମ୍ନ ଭିତ୍ତିକ ଉତ୍ପାଦକୁ ଔଷଧ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ନିୟମାବଳୀ ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ପାଳନ।
 - ରାଜ୍ୟ ଲାଇସେନ୍ସ ପ୍ରାଧିକରଣ ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ଲାଇସେନ୍ସରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ପାଳନ କରିବା।
 - ଆୟୁଷ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ମଶା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ଔଷଧ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ନିମ୍ନଭିତ୍ତିକ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧ ବିକଶିତ କରିବା ପାଇଁ ସାଧାରଣ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଅନୁସରଣ କରିବା ।

2. <https://www.who.int/publications-detail-redirect/9789240053014> 4. <http://e-aushadhi.gov.in/>
 3. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240011915>

- ସଂକ୍ରମଣ ଏଜେନ୍ସିରା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ନିମ୍ନଭିତ୍ତିକ ଉତ୍ପାଦର ଗୁଣବତ୍ତା ମାନ (ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଭାରତୀୟ ଔଷଧ ଓ ହୋମିଓପାଥୀ ପାଇଁ ଫାର୍ମାକୋପିଆ ଆୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଫାର୍ମାକୋପିଆ , ଭାରତୀୟ ଔଷଧୀୟ ଉଦ୍ଭିଦର ଗୁଣବତ୍ତା ମାନକ (ଭଲ୍ୟୁମ ୧୧) , ଭାରତୀୟ ଫାର୍ମାକୋପିଆ କମିଶନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହର୍ବାଲ ମୋନୋଗ୍ରାଫ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅନୁସରଣ କରିବା)
- ରପ୍ତାନି ଏବଂ ଆମଦାନୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ନିୟମାବଳୀ ଅନୁପାଳନ ।
- ନିମ୍ନଭିତ୍ତିକ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନିୟମାବଳୀ (ପ୍ଲ୍ୟୁଗ୍ କ୍ୱାରେଣ୍ଟାଇନ୍ ଭାରତରେ ଆମଦାନୀ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ) ଆଦେଶ, ୨୦୦୩ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ-ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମାବଳୀ, ଯଦି କିଛି ଅଛି ଅନୁପାଳନ (ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ତାମିଲନାଡୁରେ ଗ୍ରାମୀଣ ଏବଂ ପାହାଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗଛ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ, ୧୯୭୭)।

ରପ୍ତାନୀକାରୀମାନେ ମାନବ ଚର୍ମ ପାଇଁ ମଶା ପ୍ରତିଷେଧକ ଉପରେ WHOର ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଜାଣିବା ଉଚିତ୍

[Guidelines for efficacy testing of mosquito repellents for human skin](#)

ନିମ୍ନଭିତ୍ତିକ ଔଷଧର ଲାଇସେନ୍ସ/ପଞ୍ଜୀକରଣ ଧାରକଙ୍କ ପାଇଁ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା

- ✓ ସଂକ୍ରମଣ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ, ଯେଉଁଠାରେ ଉତ୍ପାଦନ ମୁନିସ୍ ପ୍ଲାନିଫ ହୋଇଛି (ବିକ୍ରି ପାଇଁ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଲାଇସେନ୍ସ)
- ✓ ଉତ୍ତମ ଉତ୍ପାଦନ ଅଭ୍ୟାସ (GMP) ଏବଂ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଫାର୍ମାକୋପିଆରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ମାନଦଣ୍ଡର ଅନୁପାଳନ ।

ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ୱେବ୍ ଲିଙ୍କ୍

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ କୀଟନାଶକ ବୋର୍ଡ଼ ଓ ପଞ୍ଜୀକରଣ କମିଟି (CIB & RC)	ppqs.gov.in/divisions/central-insecticides-board-registration-committee
ବ୍ୟୁରୋ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡ଼ (BIS)	www.bis.gov.in/
ଆୟୁଷ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ, ଭାରତ ସରକାର	www.ayush.gov.in
ଭାରତୀୟ ଫାର୍ମାକୋପିଆ କମିଶନ	www.ipc.gov.in
ଭାରତୀୟ ମେଡିସିନ୍ ଏବଂ ହୋମିଓପାଥୀ ପାଇଁ ଫାର୍ମାକୋପିଆ କମିଶନ	www.pcimh.gov.in
ଡାକ୍ତରୀ ଅନୁସନ୍ଧାନ ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ପରିଷଦ	www.icmr.gov.in

5 <http://ccras.nic.in/content/general-guideline-series>
 6 <https://pcimh.gov.in/>
 7 https://main.icmr.nic.in/priced-publications/1352?title=Quality&field_select_category_tid=1352&page=1

8 <https://www.ipc.gov.in/>
 9 https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/70072/WHO_HTM_NTD_WHOPEPES_2009.4_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y